

ninom, umetno konjsko meso, Vivaldi na trgu San Marco, pornografski film v cerkvi, avtomatski fotoaparati in posledice) izrablja bolj za neke vrste kritično refleksijo o doživljenem svetu (omejenih možnosti ljudi v konkretni družbi) kot pa zgolj v stilne, kompozicijske namene. Potemtakem išče avtor tudi dotikališča s tistimi izpostavljenimi predeli javnih oblik leningrajskega utripa, ki bi jih nemara smeli (a ni nujno) posplošiti v širše zakonitosti sovjetske družbe. Kovačič ostaja svoboden v svojih zapisih, brez zavezujoče deklarativnosti, s prednostjo tujca, ki bo po »prodoru« v tujino »neomadeževan« zapustil njen začasni objem, in če od tega kaj ostane, je to dokaz, da ta stik ni bil brez notranje (bolj kot zunanje) angažiranosti.

EVALD FLISAR, TISOČ IN ENA POT

Bržkone bo Flisarjevo potopisno delo Tisoč in ena pot* po Gorjupovem Kitajskem dnevniku najbolj brano izvirno slovensko potopisno delo v zadnjih letih. Navadili smo se že, bralsko kajpada, na prednostno vrednost domačega prodora v svet, ne glede na vprašanje, ali je s tem komponenta verifikacije tehtnejša pri domačem ali tujem delu oziroma avtorju. Zdi se, da bi (nepreverjeni) odgovor dal prednost naši izkušnji sveta, kajpada zaradi skupnega izhodišča, iz katerega stopata v »ocean svetovnih pustolovščin« tako bralec kot avtor. Slovenski prodor v svet je, če ga prepoznavamo v izključno pustolovski funkciji, tako kot pri Flisarju, vedno razpet med izhodiščem in ciljem, potjo in vrnitvijo, izkušnjo in njeno aktualizacijo.

Popotovanje po razsežnem vzhodnem svetu med Indonezijo, Malezijo,

(* Evald Flisar, Tisoč in ena pot, Pomurska založba Murska Sobota 1979, opremil in tehnično uredil Franc Mesarič, fotografije Evald Flisar, str. 509)

Singapurom, Tajsko, Laosom, Burmo, Nepalom in Indijo, povsem neobremenjeno s kakršnim koli političnim ali znanstvenim poslanstvom in tudi brez pravega globljega, konkretnega raziskovalnega namena, razen izkustvenega, kulturnega, duhovno-zgodovinskega, deloma političnega, etnološkega, tudi socialnega, in s predvsem reportažnim, v posameznih pasusih tudi esejističnim pristopom (izogibamo se sodbi, koliko so vse predstavitve pravilne) je bralsko privlačno. Predvsem so za delo značilne naslednje odlike ohranjanja pustolovsko veristične reportaže, konfrontacij evropske in azijske civilizacije (kulture) tudi skozi neuspele poizkuse, samoprevare o (ne)možnosti stapljanja s tradicijo vzhodnih načinov bivanja (in opisov bumerangov), odkritosti do tistih (ne)moralnih tem, (čeri in norm), ki zlasti Slovcem krnijo reportažni domet in z lažno moralnostjo v precejšnji meri odločajo o (ne)pristnosti in (ne)identiteti kake dežele oziroma njenega življenja, količine informacij politično-zgodovinske in kulturne narave, in naposled zaradi angažiranega, osebno prizadetega in zavzetega pristopa z ustrezno spretno stilno-jezikovno izdelanostjo.

Evald Flisar opisuje svoje doživljaje v deželah, ki so zaradi lastne dandanašnji aktualno-politične prisotnosti v širši evropski zavesti še toliko bolj zanimive. Vsaj implicite so navzoče v delu tudi z lastno trenutno in polpreteklo politično segmentacijo, kar nemara daje pripovedi, na straneh, kjer je izpostavljena politična komponenta, videz družbenopolitičnega angažmaja, ne da bi kajpada pričakovali avtorjevo vrednotenje in opredeljevanje za ta ali oni sistem, vlado, oblast. Bržda je v ospredju Flisarjev izostreni občutek za naravni tok stvari, etos in humanizem, tako kot ga sam prinaša v tuji svet. In če vse bolj spoznavamo, da se ta v svojih človeških postavah niti ne razlikuje

kaj dosti od evropskega, čeprav se včasih pokaže, da avtor ni o tem prepričan, a ga izdasta lastno vedenje in misel, se odmaknjeni svet ne zdi več daleč in tuj. Evropska izhodiščna izkušnja dovoljuje avtorju v prenekaterih odlomkih varljivi občutek nadmoči in prednosti, dokler se ne pokaže v svoji naivnosti, zaletavosti, trmoglavosti kot ne povsem pripravljen sprejemati in doumeti zapletne posebnosti posameznih dežel takih, kot so.

A tudi v tem je Flisar odkrit; v avtorefleksiji se sočasno z odkrivanjem

tujih dežel in družb poglobljamo tudi v njegovo popotovalno zorenje, intimno, antropološko, psihofizično bistvo. Ta dvojna perspektiva je v naši potopisni literaturi redka; avtorji večinoma zakrivajo njen drugi del (avtorefleksivni), kot da je lastno izhodišče, ki edino omogoča pravo konfrontacijo, neaktualno. Flisar je napravil kvalitetni premik v tem smislu morda tudi zaradi močnejše notranje svobode ali nezavezanosti kakršnemu koli posebnemu poslanstvu svojega (in ženinega) popotovanja.

Marijan Zlobec

Smiljan Samec **Epigrami**

»ADIJO, ASKEZA!« Tako preprosto to vseeno ni,
kot pomevljaš ne ravno duhovito.
Če iščeš pleve kje med kritiki,
bi moral vzeti v roke — tanjše sito!

KOMPOZICIJA Tu pisk, tam prask ter tresk na boben,
za linijo pa strune cvilež,
to je »uglasbiti« sposoben
le rojen glušec ali škilež.

PO BORDONOVO Skoval si bil izraz »preteklik«,
kar naj nadomesti: pretekli čas.
Potem naj stekel pes bo tudi »steklik«,
kar izumiteljstva je nov dokaz.

STROGEMU KRITIKU Že mnogo let vihtiš svoj bič
in v glavnem tudi upravičeno,
a vendar ni dovolj zašpičeno,
če rečeš le, da — »to ni nič«!

PRIZNANJE Še pravdajo se tam na jugu,
če reče kdo jim kaj čez čast...
I meni: koga v vročem lugu
ožeti — je posebna slast.